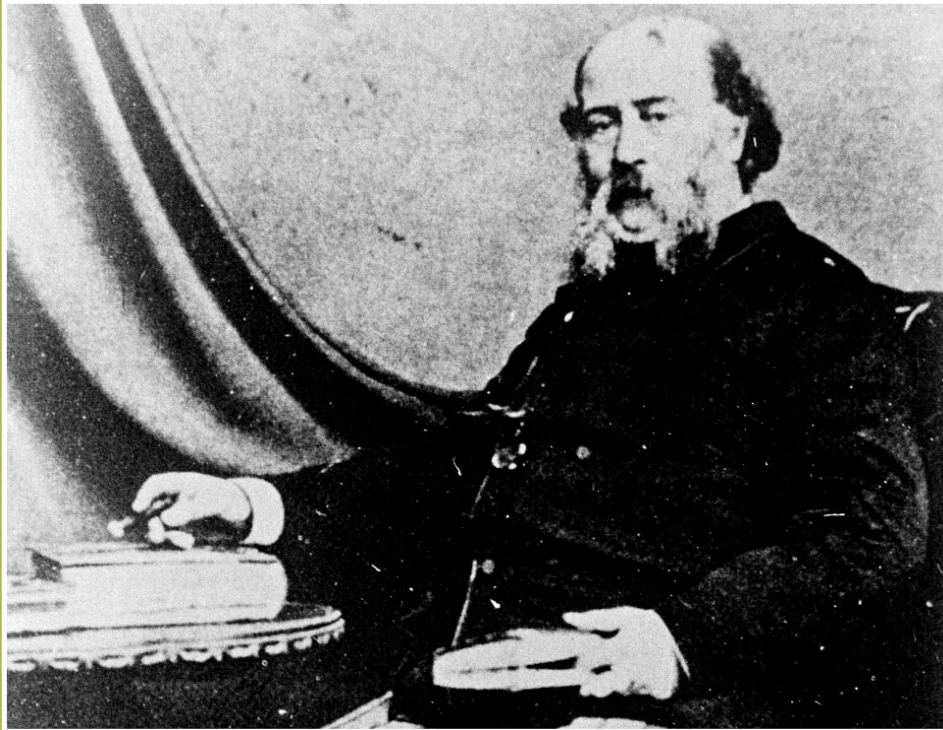

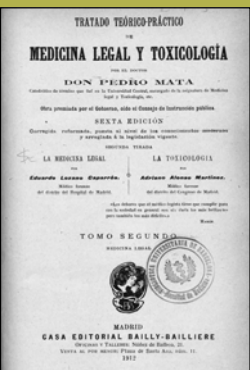
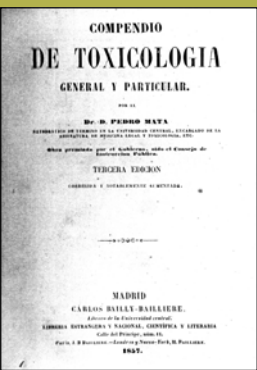
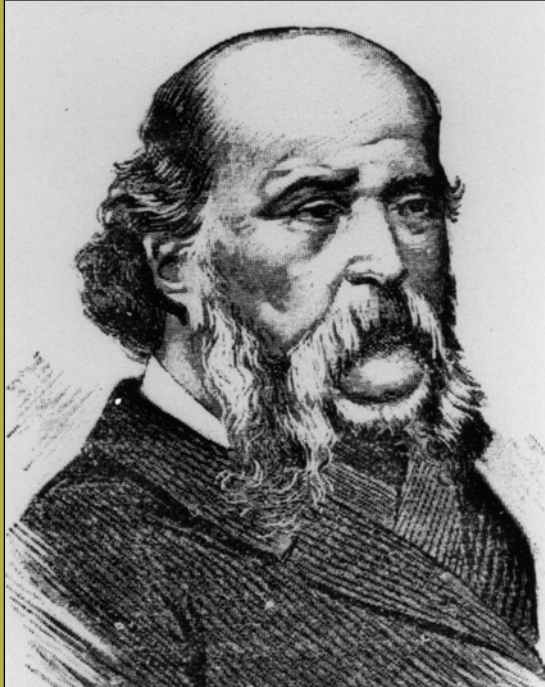
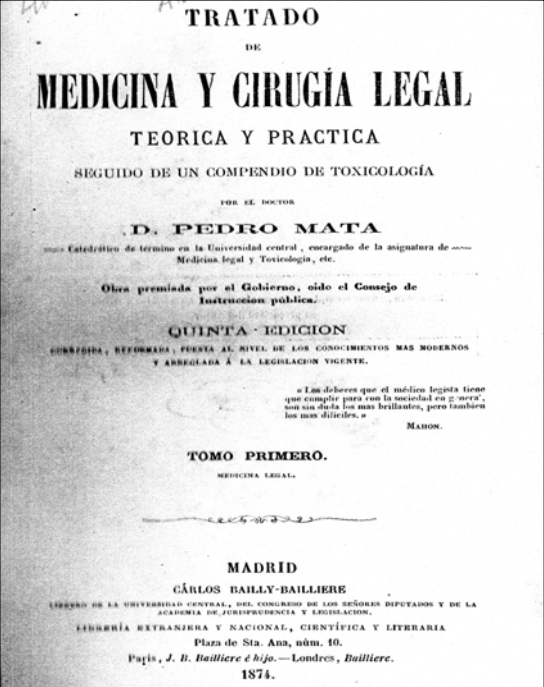

7. PERE MATA I FONTANET

SEGON CENTENARI DEL SEU NAIXEMENT

(Reus, 1811- Madrid, 1877)

PERE MATA I FONTANET. SEGON CENTENARI DEL SEU NAIXEMENT (Reus, 1811 - Madrid, 1877)

7. PERE MATA I FONTANET

SEGON CENTENARI DEL SEU NAIXEMENT

(Reus, 1811 - Madrid, 1877)

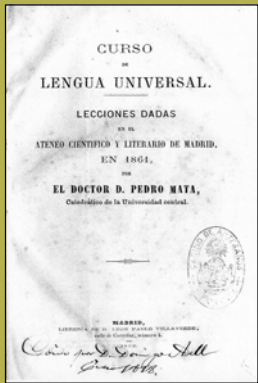
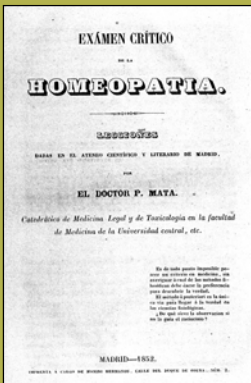
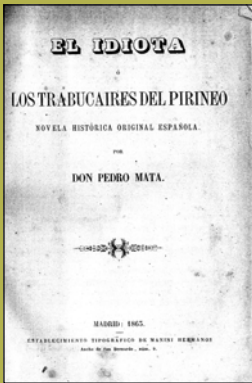
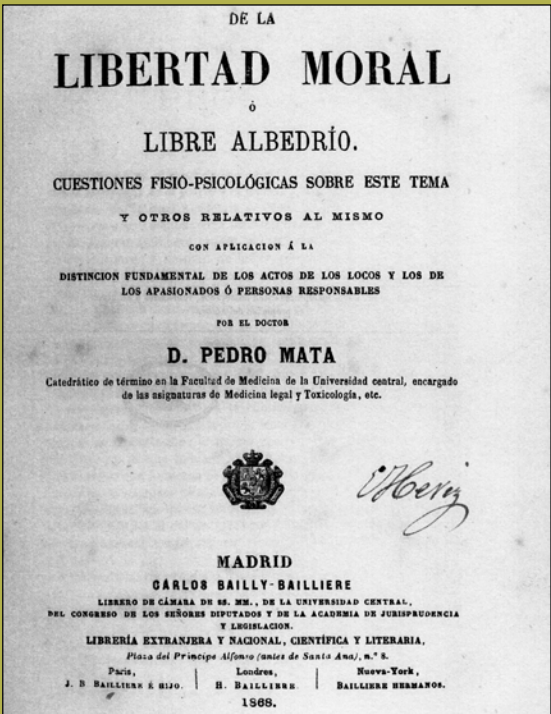

en la sèrie d'exposicions sobre material gràfic i científic de les càtedres de la Facultat de Medicina, es dedica la de l'any 2011 al servei de Medicina Legal i Toxicologia. Tanmateix s'escau el segon centenari del naixement de Pere Mata i Fontanet, alumne del Col·legi de Cirurgia de Barcelona, que fou catedràtic d'aquesta matèria a Madrid, reformador del pla d'estudis, i autor d'una obra molt extensa.

Introducció. Pere Mata i Fontanet ha estat una de les personalitats més representatives de la medicina a Espanya en el seu temps, durant més d'una trentena d'anys a la meitat del segle XIX. Té una obra extensa en diversos camps amb una gran activitat, autor de molts escrits, des de llibres de text a novel·les, i també versos. Va ser important en el pensament mèdic de l'època des d'un punt de vista progressista, que no va encaixar massa en l'ambient de predomini retrògrad de Madrid en el seu temps. Fou un dels elements determinants del pensament positivista en la medicina espanyola. Va fer, a més, una reforma important en l'ensenyament de la medicina a Espanya.

Dades biogràfiques. Va néixer a Reus el 13 de juliol de 1811. El seu pare, **Pere Mata i Ripollès**, era metge conegut. Estudià primer a Tarragona i després medicina al Col·legi de Cirurgia de Barcelona. En aquests anys el seu compromís polític era molt fort. Hagué d'exiliar-se a Marsella i Montpeller, on seguí estudiant. Tornà el 1838, s'establí a Reus i fou novament empresonat i desterrat. Passà un temps a París, on contactà amb **Orfila**. En retornar estava entre els guanyadors i fou alcalde de Reus, diputat per Barcelona i membre del seu ajuntament. El 1843 passa a Madrid, on és oficial primer del ministeri de Governació i s'encarrega de la branca d'instrucció pública. És nomenat catedràtic de Medicina Legal de Madrid i allà es quedarà la resta de

PERE MATA I FONTANET. SEGON CENTENARI DEL SEU NAIXEMENT (Reus, 1811 - Madrid, 1877)

la seva vida. La reacció conservadora va fer que hagués de passar gairebé un quart de segle a l'ostracisme, amb breus períodes d'activitat política en sentit liberal. Va intervenir en la redacció de la llei de sanitat de 1854. D'ideari mèdic positivista, fou combatut pels elements vitalistes, neohipocràtics de Madrid, i tingué polèmiques sorolloses. El 1868 va intervenir en la revolució de setembre, que acabà amb la monarquia. Amic del general Prim, fou governador civil de Madrid en temps del rei Amadeu. Patí un atac de feridura que l'invalidà i morí a Madrid el 27 de maig de 1877.

Canvis en l'estudi de la medicina. Un dels aspectes més transcendents de l'obra de Mata com a polític va ser la reforma del pla d'estudis de medicina d'octubre de 1843. Fou un canvi revolucionari. D'una banda suprimia els Col·legis de Cirurgia i l'ensenyament de medicina a les universitats. De seguida creava les facultats de Ciències Mèdiques de Madrid i Barcelona, i altres escoles menors. Les facultats reunien les tres professions sanitàries: medicina, cirurgia i farmàcia, però aquesta es va despenjar ben aviat. En canvi el pla va significar la unió definitiva de la medicina i la cirurgia, que abans estaven enfrontades.

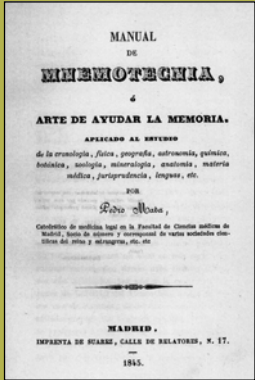
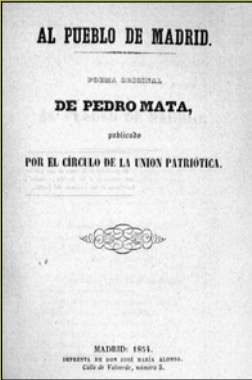
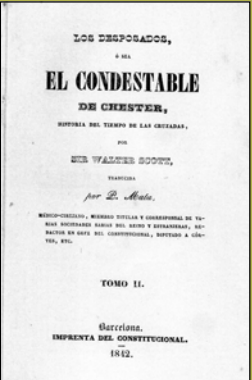
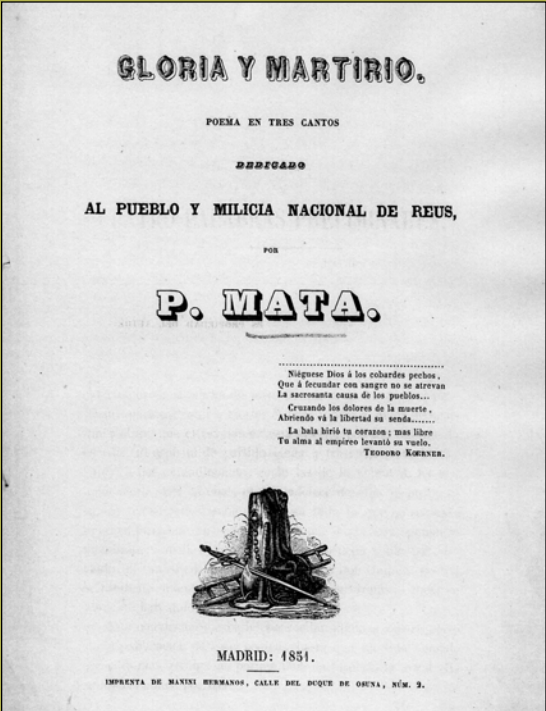
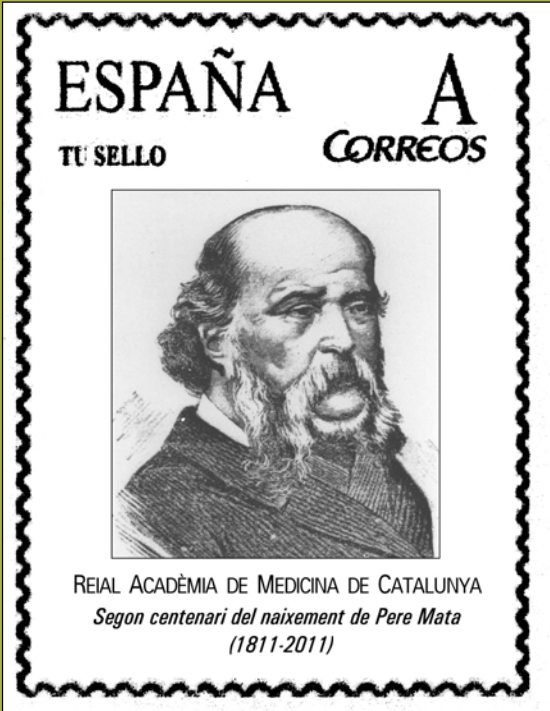
El professor de Medicina legal i Toxicologia. Mata fou nomenat catedràtic de Medicina Legal, i s'encarregà d'aquesta càtedra a la universitat de Madrid més de trenta anys. Fruit d'aquest ensenyament va ser la redacció d'un **Tractat de Medicina Legal i Toxicologia** que va tenir moltes edicions, dues ja pòstumes. El text anava augmentant i al final tenia quatre volums amb gairebé 4000 pàgines. Fou un llibre clàssic i un dels de més prestigi en l'ensenyament de la medicina aquí en el seu temps, i molts anys després encara.

Idees sobre la malaltia mental. Una de les aportacions més interessants de Mata es referia a la valoració de les funcions mentals, la que en diu "razón humana", tant des del punt de vista normal com patològic. Va fer un ampli tractat sobre aquest tema, en tres volums. Tot i l'estil de l'època hi ha bastants aspectes que encara poden ser vigents i desenvolupa un pensament propi. En aquesta línia també hi ha el tractat sobre la llibertat moral o "**libre albedrío**".

Pensament mèdic. La polèmica hipocràtica i sobre l'homeopatia. Mata va analitzar bastants aspectes globals de la medicina, sempre amb una visió progressista. No va poder encaixar en l'ambient conservador de la facultat de Madrid. Un dels punts de més interès fou la seva visió, poc positiva, tant sobre la homeopatia com sobre l'hipocràtisme, que van motivar polèmiques sorolloses a l'Ateneu de Madrid i respostes airades dels seus contraris.

Pensament social i polític. S'ha indicat que Mata fou un home de pensament liberal, democràtic en el llenguatge d'avui. Clarament revolucionari en la seva joventut, el que el portà a la presó i l'exili per dues vegades, en el seu

PERE MATA I FONTANET. SEGON CENTENARI DEL SEU NAIXEMENT (Reus, 1811 - Madrid, 1877)

període a Catalunya. Després, en el temps a Madrid (més de la meitat de la seva vida) ocupant alguna vegada càrrecs públics per períodes breus, que li permeteren endagar obres importants (reforma de l'ensenyament, llei de sanitat, creació dels metges forenses). En temps del govern del general Prim col·laborà amb ell i després, en el temps curt del rei Amadeu, tingué altra vegada un intens compromís polític.

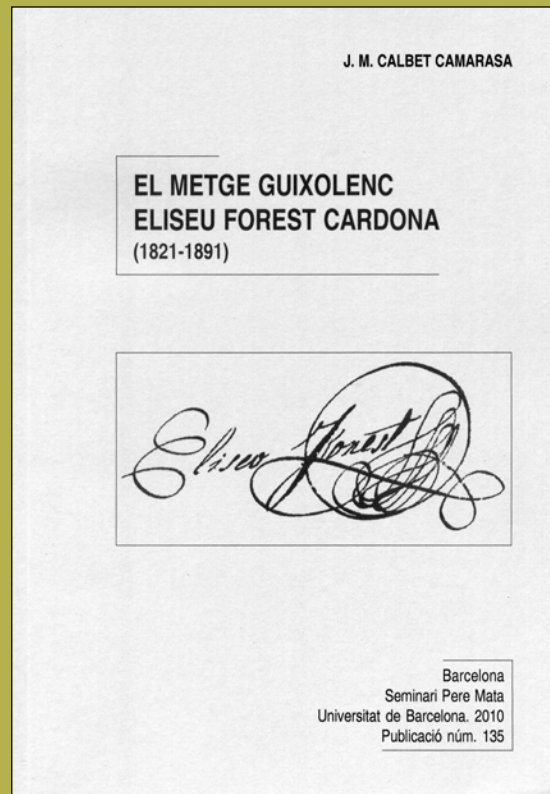
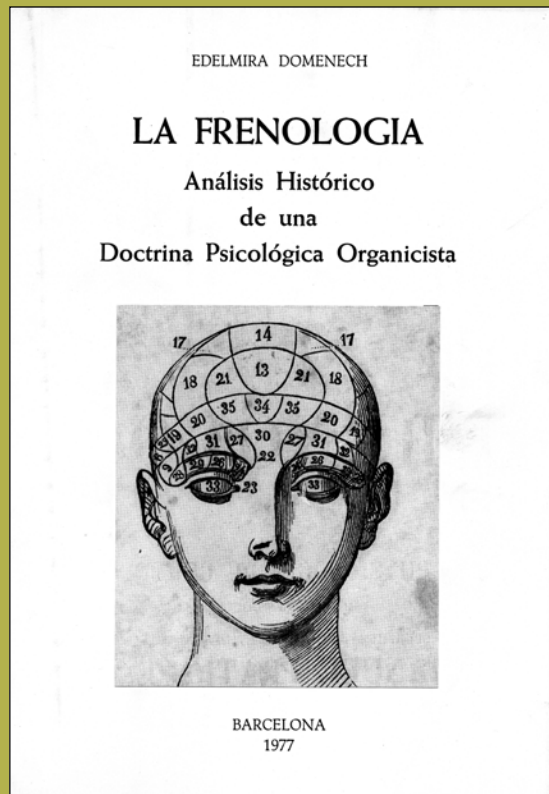
Obra literària: novel·les i poemes (català i castellà). Mata conreà la literatura de creació, en diversos camps, en català i castellà. Els seus poemes són recollits al final de la seva vida en dos volums de *“Poesías íntimas”*. Però creiem que el més important són les poesies polítiques, així *“Gloria y martirio, poema en tres cantos dedicado al pueblo y milicia nacional de Reus”* (1854), i també *“Al pueblo de Madrid”* (1854), on els beneficis de la venda es donaven a les víctimes de la repressió. La seva obra catalana, menys coneguda, és recollida en *“Els trobadors nous”*. Entre les novel·les destaquen *“El idiota o los trabucaires del Pirineo”*, que tingué més d'una edició, i *“El poeta y el banquero”*, que eren escenes de la revolució espanyola.

Altres aspectes. Mata tenia un camp d'interessos molt ampli. Entre ells cal com a mínim esmentar-ne altres dos. Així és autor d'un *“Manual de Mnemotecnica, o arte de ayudar la memoria”*, (Madrid, 1845), on recull algunes lliçons que havia fet sobre el tema. També un *“Curso de lengua universal”*, (Madrid, 1862), on treballa per la idea que pugui haver-hi un idioma comú per a tothom, recolzant el projecte de **Bonifacio Sotos Ochando**. En aquest sentit és precursor de l'esperanto.

Repercussió i petjada. Pere Mata és un dels personatges que han deixat petjada i record, principalment a Reus, la seva ciutat, però també a Barcelona i Madrid. A Reus està en el nomenclator de vies públiques: el passeig de Mata, a l'estatuària de la ciutat, amb un monument en un font d'una plaça pública. I sobretot perquè s'ha donat el seu nom al manicomí de Reus, un sanatori mental, amb molt de nom a la contrada, actualment denominat *“Institut Pere Mata”*, lligat en les tasques docents a la Universitat Rovira i Virgili. A Barcelona i Madrid hi ha carrers amb el seu nom, en la part antiga d'ambdues ciutats. També hi ha escrits moderns, recents, sobre aspectes de la seva obra, monografies sobre la seva visió literària o psicològica. Per altra banda la càtedra de Medicina Legal de la Facultat de Medicina de la UB va crear l'any 1977, en ocasió del centenari de la seva mort, el *“Seminari Pere Mata”*, que ha servit de motor de les publicacions de la càtedra tant en el camp de la Medicina Legal, Laboral i Toxicologia, com en el de la Història de la Medicina. Aquest catàleg està en el sí de les seves publicacions, que han arribat ja al número 144.

Emili Huguet i Ramia

Catedràtic de Medicina Legal. Universitat de Barcelona

Primer i un dels darrers volums de la col·lecció del Seminari Pere Mata

PERE MATA I FONTANET. SEGON CENTENARI DEL SEU NAIXEMENT (Reus, 1811 - Madrid, 1877)

PERE MATA I FONTANET

Segon centenari del seu naixement (Reus, 1811-Madrid, 1877)

Coordinació

Coral Bacchetta
Jacint Corbella
Emili Huguet
Joan Pujol
Ferran Sabaté

Documentació històrica

Càtedra de Medicina Legal i Toxicologia. Universitat de Barcelona
CRAI. Biblioteca de Medicina. Universitat de Barcelona
Societat Catalana d'Història de la Medicina de l'ACMCSB
Unitat d'Història de la Medicina. Universitat de Barcelona
Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya
Arxiu Històric de les Ciències de la Salut '*Simeó Selga i Ubach*'

Material gràfic procedent de

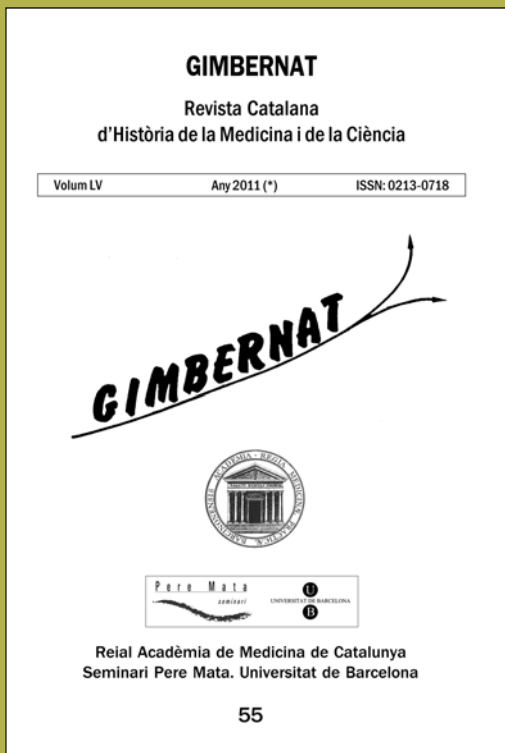
Arxiu de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya • Arxiu Històric de les Ciències de la Salut '*Simeó Selga i Ubach*' • Arxiu Iconogràfic Històric de la Sanitat Catalana '*Gaspar Sentiñon*' • Biblioteca de la Facultat de Medicina (CRAI. UB) • Josep M. Calbet i Camarasa • Jacint Corbella i Corbella • Carles Hervàs i Puyal • Emili Huguet i Ramia • Joan Pujol i Ros • Ferran Sabaté i Casellas • Magí Turmo i Codina

Publicacions del Seminari Pere Mata, de la Universitat de Barcelona. Número 144

Disseny gràfic: Iohannis ✱ estudi gràfic

Impressió: PPU. S.A. Barcelona

Dipòsit legal: B-12.471-2011

ALGUNES REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

DOMÈNECH LLABERIA, EDELMIRA. "Las ideas de Pedro Mata en el campo de la Psicología de su tiempo". *Asclepio*, 1980; 32: 137-150.

IBÁÑEZ OLIVARES, ANTONI. *L'obra novel·lística del Dr. Pere Mata i Fontanet*. Associació d'Estudis Reusencs. Reus, 1994.

TORO, JOAQUIM. *Gent nostra. Mata*. Barcelona. Ed. Nou Art Thor. Barcelona, 1987.

El nom de Mata és un dels quatre que estan inserits a la cúpula de l'Amfiteatre anatòmic de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya. Els altres tres són: Gimbernat, Cajal i Servet.

PERE MATA I FONTANET

SEGON CENTENARI DEL SEU NAIXEMENT

(Reus, 1811 - Madrid, 1877)

Exposició

Del 14 d'abril al 30 de juny de 2011
VESTÍBUL DE LA FACULTAT DE MEDICINA
Carrer de Casanova, 143. Barcelona

Organitza

Amb el suport de:

